

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	467
Land:	Sudan
Kilde:	Regeringskansliet. Utrikesdepartementet
Titel:	Sudan – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 15. oktober 2019
Udgivet:	18. december 2019
Optaget på baggrundsmaterialet:	25. maj 2020

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Situationen i Sudan har varit i snabb utveckling under 2019. Därför skiljer sig rapportens brytdatum från övriga rapporter i samma publiceringsomgång. Formatet är också något annorlunda, för att kunna spegla utvecklingen.

Sudan – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 15 oktober 2019

I. SAMMANFATTNING

Sudan befinner sig i en snabb politisk förändringsprocess. Den övergångsregering som styr landet har som ambition att stärka demokratin, rättsstaten och de mänskliga rättigheterna, men utmaningarna är många.

Efter månader av omfattande folkliga demonstrationer, ursprungligen med grund i Sudans djupa ekonomiska kris, avsattes president Omar al-Bashir den 11 april 2019 efter 30 år vid makten. Militären tillkännagav att regeringen hade upplösts och att konstitutionen hade upphört att gälla. Samtidigt upplöstes landets parlament.

I juni 2019 bröt militären med våld upp de fredliga demonstrationer som under en period ägt rum utanför försvarshögkvarteret och uppskattningsvis dödades minst hundra civila. I augusti 2019 slöts ett avtal om övergångsstyre mellan militärrådet och proteströrelsen, efter två månader av intensiv medling av Afrikanska unionen (AU) och Etiopien. Ett politiskt och konstitutionellt avtal skrevs formellt under den 17 augusti 2019. Ett suveränt råd med både civila och militära representanter bildades och en civil, teknokratisk regering utsågs för att leda arbetet under en treårig övergångsperiod.

Regeringen har tillkännagivit ett antal prioriteringar för övergångsperioden: fredssamtal ska inledas med landets väpnade grupper för att uppnå en

hållbar fred; alla medborgare ska ges lika rättigheter och möjligheter; ekonomin ska stabiliseras och reformeras; fattigdomen ska lindras och ett mer produktivt och rättvist ekonomiskt system ska upprättas. Andra frågor som lyfts fram av regeringen är att en fungerande rättsstat ska byggas, de mänskliga rättigheterna ska främjas och grunden läggas för övergångsrättvisa. Regeringen har också angivit grundläggande principer om icke-våld, demokrati och en stärkt roll för kvinnor samt ungdomar under övergångsperioden. Demokratiska val ska genomföras 2022.

Regeringen slöt i september 2019 en överenskommelse med FN om att låta FN:s högkommissariat för de mänskliga rättigheterna (OHCHR) öppna ett kontor i huvudstaden Khartoum och regionkontor i fem delstater, bland annat Darfur. Regeringen har också meddelat sin avsikt att underteckna konventionen om avskaffande av alla former av diskriminering av kvinnor (CEDAW) och FN:s konvention mot tortyr (UNCAT) samt att inrätta en juridisk reformkommission med målet att harmonisera befintliga lagar med internationella standarder. Regeringen har inlett ett arbete med att motverka straffriheten, samt med att reformera den nationella säkerhetstjänsten och förbättra yttrande- och mediefriheten.

Många utmaningar kvarstår dock. Rättssystemet är i grunden detsamma som före regeringsskiftet och reformer kommer att ta tid att genomföra. Rättsväsendet är formellt oberoende, men är i realiteten inte självständigt. Medlemmar av säkerhetstjänsten fortsätter att åtnjuta straffrihet för kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Yttrande- och mediefriheten har förbättrats sedan övergångsregeringens tillträde, men den rättsliga ramen ger fortfarande inte journalister tillräckligt med skydd för att de ska kunna utföra sitt arbete utan hot om repressalier.

Civilsamhällets formella utrymme är fortsatt begränsat och det finns stora utmaningar vad gäller rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr. Människohandel förekommer och dödsstraff kan utdömas. Kvaliteten på undervisningen i de offentliga skolorna är låg och stora delar av befolkningen lever i fattigdom. Lagstiftningen diskriminerar kvinnor på flera områden. Homosexuella relationer kan i vissa fall bestraffas med dödsstraff och det finns en stor intolerans i samhället mot relationer som inte är heterosexuella. Barns rättigheter kränks på många sätt; särskilt utsatta är barn i konfliktområden.

II. RÄTTSSTATENS PRINCIPER

De lagar som fortfarande finns på plats i Sudan kom till under en auktoritär och mycket korrupt regim. Den ökade frihet som sudaneserna har uppnått i samband med den politiska övergångsperioden har ännu inte formaliserats i lag; undantagstillstånd råder och de gamla lagarna gäller ännu i stor utsträckning.

Rättsväsendet var under president Bashirs regeringstid formellt oberoende, men var realiteten inte självständigt. Presidenten hade makten att tillsätta och avskeda domare och andra befattningshavare inom rättsväsendet, vilket försvagade det federala rättsväsendet och minskade oberoendet på lokal nivå. Konstitutionsdomstolen kontrollerades av regeringen. Vid sidan av de civila domstolarna fanns särskilda säkerhetsdomstolar och militärdomstolar.

Somliga lagar som alltjämt finns på plats, till exempel sedlighetslagen, kränker de mänskliga rättigheterna. Både individer och institutioner, däribland säkerhetstjänsten, var under den tidigare ledningen immuna mot ansvarsutkrävande för begångna brott.

Den konstitutionella deklaration som antogs i augusti 2019 respekterar de mänskliga rättigheterna och fastställer att mandatet för övergångsperioden innefattar reform av lagarna, skydd av de mänskliga rättigheterna och återuppbyggnad av rättssystemet. Det senare inkluderar garantier för domarkårens oberoende och skydd för rättsstatens principer.

I oktober 2019 tillsattes en ny överdomare, den första kvinnan att inneha detta rättsliga ämbete i Sudan. Dessutom tillsattes en ny justitiekansler. Båda har betonat behovet att reformera rättssystemet. Justitiekanslern har bland annat begärt att FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning bör ratificeras. Dessutom har justitiekanslern påtalat vikten av ansvarsutkrävande för våldsamheter och dödande av demonstranter i samband med fredliga demonstrationer i Khartoum, dels år 2013, dels den 3 juni 2019 samt för andra kränkningar av de mänskliga rättigheterna under Bashirs tid vid makten.

Korruptionen var utbredd under den tidigare regeringen, på alla nivåer och över hela landet. Då statsapparaten ännu inte har reformerats, lagarna i de flesta fall är desamma och många tjänstemän fortsatt innehar sina gamla ämbeten är korruption ännu ett utbrett fenomen på alla nivåer. Enligt

mandatet för övergångsperioden i den konstitutionella deklARATIONEN ingår att i grunden reformera statsapparaten tidigare struktur av konsoliderad makt (så kallad *tamkeen*) och bygga en rättsstat. En antikorrupsionskommission ska också tillsättas.

Kvinnors ställning i rättssystemet är svag, som en följd av tillämplig sharialagstiftning och diskriminering av kvinnor i det informella rättssystemet. Det har förekommit att kvinnor som anmält våldtäkt själva dömts för förargelseväckande beteende. Utanför städerna styrs samhället av informella maktstrukturer och lokala sedvänjor som diskriminerar kvinnor. Säkerhetssituationen har visat tecken på förbättring i vissa konfliktområden, såsom Darfur. Sexuellt och könsbaserat våld är dock ett allvarligt problem, särskilt i områden som drabbats av konflikt.

Under president Bashirs tid vid makten var rättssystemet politiserat, korrupt, diskriminerande och långsamt. Allmänhetens tilltro till systemet var låg. Domar kunde överklagas men möjligheterna till fungerande överprövning var små. Personer som säkerhetstjänsten hade frihetsberövat hölls ofta i särskilda förvar. I många fall fick den misstänkte inte ha kontakt med något juridiskt ombud eller med anhöriga. Dessutom var förhållandena i fängelser och förvar svåra med brist på nödvändig medicin och förekomst av tortyr.

Den nytilträdde civila regeringen har som uttalad ambition att förbättra läget och stärka rättsstaten. Detta kräver omfattande reformer vad gäller lagstiftningen och ändrade arbetsformer för ansvariga myndigheter.

Rättssystemet lider av betydande kapacitetsbrist, inte minst vad gäller att hantera ett stort antal mål mot medlemmar av den forna regimen. Vissa av dessa personer sitter gripna utan att känna till vilka anklagelser som riktas mot dem. Politiska fångar som gripits under den förra regimen och under de folkliga protesterna och krigsfångar har i hög utsträckning släppts under sommaren 2019.

Sudan är placerat på plats 172 av 180 i *Transparency International's* index över upplevd korruption 2018.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Straffriheten har under hela president Bashirs tid vid makten varit utbredd, i synnerhet för personer från regeringen, militären, polis och

säkerhetstjänsten, men även för parlamentariker. Dessa grupper åtnjöt i praktiken immunitet.

Laglösheten i konfliktområdena – inklusive rebellgruppers övergrepp mot civilbefolkningen – har varit och är ett fortsatt problem. Under den konstitutionella deklarationen har medlemmar av det suveräna rådet, regeringen och den lagstiftande församlingen samt provinsguvernörer immunitet. Denna kan dock lyftas genom beslut, med enkel majoritet, av den lagstiftande församlingen. En av de stora frågorna framgent kommer vara ansvarsutkrävande för våldsamheterna den 3 juni 2019. Hittills har ingen individ från säkerhetstjänsten, militären eller polisen åtalats men en oberoende utredning har tillsatts med ett brett mandat som kan innefatta brott begångna både före och efter 3 juni om så bedöms relevant i det enskilda fallet.

Det finns samtidigt många historiska orättvisor och övergrepp i Sudan som inte tidigare adresserats. En kommission för övergångsrättvisa ska tillsättas av regeringen enligt den konstitutionella deklarationen och medlemmar av den forna regimen ska, enligt samma deklaration, hållas ansvariga för brott begångna mot det sudanesiska folket sedan 30 juni 1989.

Militärdomstolar kan, enligt den konstitutionella deklarationen, upprättas för militären, så kallade *Rapid Support Forces* (paramilitära styrkor), polisen och GIS (*General Intelligence Service*) men inte för brott begångna mot civila eller relaterat till civila personers rättigheter. Dessa fall ska hanteras i allmänna, civila domstolar.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Den forna regimen i Sudan levde inte upp till grundläggande principer för ett demokratiskt system. Det fanns genomgående brister i skyddet för de mänskliga rättigheterna och rättsstatens principer. Den folkliga proteströrelse som inleddes i december 2018 antog deklarationen *The Declaration of Freedom and Change*, vilken anger ett antal målsättningar till syfte att stärka demokratin i landet.

I augusti 2019 kunde ett avtal om övergångsstyre nås mellan militärrådet och proteströrelsen, efter två månader av intensiv medling av Afrikanska

unionen (AU) och Etiopien. Ett politiskt och konstitutionellt avtal skrevs under den 17 augusti. Ett suveränt råd bildades och en civil teknokratisk regering utsågs för att leda arbetet under en treårig övergångsperiod.

Suveräna rådet består av elva medlemmar. Fem medlemmar har utsetts av militären, ytterligare fem medlemmar har utsetts av civila ledare från *The Forces of Freedom and Change* (FFC) och en elfte civil medlem utsågs genom överenskommelse mellan de övriga medlemmarna. Medlemmar av suveräna rådet eller regeringen samt provinsguvernörer kan inte ställa upp i det kommande valet vid övergångsperiodens slut. Två av rådets medlemmar är kvinnor. En medlem tillhör den kristna minoriteten. Militären ska leda det suveräna rådet under de första 21 månaderna och därefter ska en civil ledare utses under de följande 18 månaderna, varefter rådet ska upplösas sedan allmänna val hållits 2022.

Sudans civilleda övergångsregering som leds av premiärminister Abdallah Hamdok tillträdde i början av september. 20 ministrar har utsetts varav fyra är kvinnor. Försvarsminister och inrikesminister är militärer medan övriga ministrar har civil bakgrund.

Ett lagstiftande råd ska bildas där två tredjedelar utses av FFC medan en tredjedel tilldelas andra politiska grupper. Enligt en överenskommelse med de väpnade grupperna ska medlemmarna av det lagstiftande rådet utses först efter att fredsavtal ingåtts mellan regeringen och de väpnade grupperna. Denna överenskommelse överensstämmer dock inte med den konstitutionella deklarationen.

Maktfördelningen mellan suveräna rådet, övergångsregeringen och det lagstiftande rådet är vagt hållen i den konstitutionella deklarationen och på flera viktiga punkter öppen för tolkning. Enligt deklarationen agerar suveräna rådets medlemmar gemensamt som statsöverhuvud medan regeringen är den högsta exekutiva auktoriteten. Det lagstiftande rådet ansvarar för lagstiftning och översyn av exekutiven.

Övergångsregeringen har även i uppdrag att inleda förberedelser för demokratiska val i slutet av övergångsperioden. I den konstitutionella stadgan för övergångsperioden föreskrivs att enligt mandatet för övergångsperioden ska en mekanism inrättas för att förbereda utarbetandet av en permanent konstitution.

Det tidigare styrande partiet, *National Congress Party* (NCP), monopoliserade samhällsdebatten och den forna statsmakten styrde på ett sätt som ledde till splittringar inom det civila samhället och den politiska oppositionen. Det finns mer än 100 politiska partier i Sudan, men antalet är därmed inte i sig är ett tecken på ett fritt och pluralistiskt flerpartisystem. Många av de väl etablerade partierna är inte demokratiska i sin struktur. Kvinnor har i liten utsträckning ledande positioner i partierna.

Det civila samhällets utrymme

Utrymmet för det civila samhället i Sudan krympte kontinuerligt under president Bashirs ledarskap. Civilsamhällesorganisationer bevakades, i synnerhet de som arbetade med frågor som rörde de mänskliga rättigheterna, verkade i konfliktområdena eller bådadera. Politiska aktivister var likaså bevakade och nekades regelbundet utresetillstånd vilket hindrade dem från att delta i internationella möten. Det förekom att aktivister som arbetade för de mänskliga rättigheterna samt oppositionella hotades, frihetsberövades och i vissa fall även torterades. Civilsamhällesorganisationer som arbetar med de mänskliga rättigheterna registrerade sig ofta som icke-vinstdrivande företag eller uppgav annan verksamhet än den som de i realiteten utövade. Andra bedrev sin verksamhet från utlandet.

Civilsamhället spelade en betydande roll i den politiska förändringsprocessen under 2019. Trots den repressiva statens kontrollmekanismer mobiliserade civilsamhället de folkliga protesterna mot regimens styre. *Sudanese Professionals' Association* (SPA), en grupp arbets- och handelsorganisationer som bildades 2014, spelade en särskilt viktig roll.

Civilsamhällets utrymme är fortsatt begränsat av gamla, repressiva lagar. Flera organisationer kan dock sedan övergångsperioden inleddes bedriva sin verksamhet mer öppet. Flera internationella organisationer som arbetar med de mänskliga rättigheterna har kunnat besöka landet den senaste tiden, däribland *Amnesty International*.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Den konstitutionella deklarationen fastställer att ingen ska utsättas för tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Den fastställer också allas rätt till liv, värdighet och personlig säkerhet och att ingen på godtyckliga grunder får berövas livet.

Det har förekommit uppgifter om kränkningar av och övergrepp mot de mänskliga rättigheterna riktade mot civilbefolkningen i konfliktområdena under övergångsperioden. Det har rapporterats om förstörelse av egendom, våldtäkter och andra sexuella övergrepp samt godtyckliga avrättningar.

I samband med de folkliga protesternas början i december 2018 och fram till förhandlingarna sommaren 2019 förekom att demonstranter dödades på öppen gata. Uppgifter om antal offer skiljer sig åt men uppskattningsvis dödades över 200 personer och flera personer uppges saknade. Därutöver skadades flera hundra personer, några så allvarligt att de avlidit till följd av skadorna. Under samma period var fängelserna överbelagda med gripna demonstranter, politiskt aktiva, journalister och läkare. Många av de nu frisläppta personerna vittnar om att de utsatts för tortyr av säkerhetstjänsten. Det har också rapporterats om våldtäkt och andra typer av sexuellt våld samt trakasserier riktat mot demonstranter, både kvinnor och män i fängelser.

Fram till övergångsperiodens början riskerade de som frihetsberövats av säkerhetstjänsten eller militären att utsättas för tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling. Enligt den konstitutionella deklarationen och en ändring i säkerhetstjänstens lag efter övergångsperiodens början har säkerhetstjänstens uppgifter begränsats till informationsinhämtning och analys för överlämnande till kompetent myndighet. Säkerhetstjänstens egna förvar ska inte längre vara i bruk.

Slaveri rapporteras förekomma. Sudan rankas som nummer 14 av 167 länder i *Global Slavery Index* 2018 som uppger att 465 000 personer, motsvarande drygt en procent av befolkningen, lever i slaveri eller slavliknande förhållanden.

Landets fängelser är överbelagda och förhållandena är ofta undermåliga. Kvinnor och män skiljs åt; förhållandena i kvinnoängelserna är något bättre. Kvinnor som frihetsberövats är samtidigt särskilt utsatta och uppgifter finns om sexuella trakasserier och våldtäkter. Barn och ungdomar hålls åtskilda från vuxna i fängelser i Khartoum, men utanför huvudstaden finns uppgifter om att detta brister.

Sudan är ett transitland för migranter och människosmuggling sker i stor omfattning.

Dödsstraff

Dödsstraff kan utdömas för vissa brott, såsom spioneri, brott mot staten, terrorism, krigsbrott, folkmord, användandet av förbjudna vapen, mord, äktenskapsbrott, våldtäkt och apostasi. Även sodomi och prostitution kan i vissa fall leda till dödsstraff. Enligt den konstitutionella deklarationen kan barn och personer över 70 år inte dömas till dödsstraff. Det finns dock fall där personer har dömts till döden för brott som begåtts då den tilltalade var yngre än 15 år.

Det finns ingen samlad statistik över hur många som döms till dödsstraff och hur många domar som verkställs. Massmedia rapporterar när dödsdomar utdöms och ibland när de har verkställs. Människorättsorganisationer och EU har protesterat mot dödsstraff, med motiveringen att det tillämpas mot oppositionella och oliktankande och att en korrekt rättslig process inte kan garanteras.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Både före och under demonstrationerna 2018–2019 utsattes politiska aktivister, demonstranter och representanter för civilsamhällesorganisationer regelbundet för godtyckliga frihetsberövanden. Fackföreningsmedlemmar som inte var kopplade till det styrande partiet NCP var speciellt utsatta. Aktivister från konfliktområdena var särskilt utsatta för godtyckliga frihetsberövanden och anklagades ofta för att tillhöra rebellgrupper. Under de folkliga protesterna var också läkare en speciellt utsatt grupp, dels därför att de hjälpte skadade demonstranter, dels för att läkarförbundet var en tongivande del av SPA som samordnade många av demonstrationerna.

Ett stort antal personer är fortsatt försvunna som följd av militärens våldsamma ingripande mot demonstranter den 3 juni 2019. Många av de personer som greps i samband med demonstrationerna har sedermera släppts. Även krigsfångar har frisläppts som en förtroendeskapande åtgärd.

För sudaneser som vill resa ut ur landet krävdes fram till övergångsperiodens början utresetillstånd. Inom landet har främst utländska hjälparbetare fått sin rörelsefrihet begränsad.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Yttrande- och pressfriheten var under president Bashirs tid ytterst begränsad. Det fanns i praktiken inga fria och oberoende medier. Television, radio samt tryckta medier var censurerade. Det var vanligt förekommande att hela tidningsupplagor togs i beslag. Självcensuren var utbredd och journalister fängslades på frekvent basis.

I samband med att president Bashir avsattes i april 2019 stängdes sociala media ned. Efter militärens våldsamma ingripande mot demonstranterna den 3 juni 2019 följde drygt en månad av nedsläckning av internet.

Press- och yttrandefriheten skyddas i den konstitutionella deklarationen men de tidigare undantagen för allmän ordning, säkerhet eller moral kvarstår.

Det kvarstår vissa begränsningar av dessa friheter i Sudan men sedan den civila övergångsregeringen tillträdde har en viss förbättring skett. Sedan övergångsperiodens början har BBC Radio börjat kunna sända från Sudan igen och Aljazeera, vars kontor stängdes ner under protesterna, har åter tillåtits öppna sitt kontor i Khartoum. Utländska journalister har tillåtits resa in i landet efter att tidigare ofta nekats visum.

*Reportrar utan gränser*s pressfrihetsindex rankar Sudan på plats 175 av 180 länder år 2019.

Sudan klassificeras av *Freedom House* som ”inte fritt” i organisationens *Freedom of the Net Status Index* från 2018. Enligt samma källa har drygt 29 procent av befolkningen tillgång till internet. De två senaste åren har dock den försämrade ekonomiska situationen, och därmed sammanhängande elavbrott, varit praktiska hinder för internettillgång. Facebook och grupper på Whatsapp har och fortsätter att fylla en viktig roll för att sprida information om kränkningar av de mänskliga rättigheterna, inklusive under de folkliga protesterna 2018–2019.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Mötesfriheten inskränktes tidigare genom en regel som slog fast att det krävdes ett särskilt tillstånd från den nationella säkerhetstjänsten för möten med fler än fem deltagare. Sådana tillstånd förvägrades ofta den politiska oppositionen liksom civilsamhällesorganisationer. I februari 2019, då de folkliga protesterna hade pågått i runt två månader, deklarerade presidenten

undantagstillstånd. Därigenom blev det förbjudet och belagt med fängelsestraff och böter att demonstrera. Detta hindrade dock inte demonstrationerna, som fortsatte trots att de bemöttes med våld, tårgas och skottlossning. Många demonstranter fängslades. Andra transporterades bort av säkerhetstjänsten för att släppas utanför stadskärnan. Även dödsfall rapporterades löpande under vårens folkliga protester. Uppskattningsvis har minst hundra civila demonstranter dödats av säkerhetsstyrkornas våldsamma ingrepp på demonstrationsområdet i Khartoum.

Undantagstillståndet har ännu inte upphävts, och förlängdes under hösten 2019 med ytterligare tre månader. Det är därmed i princip fortsatt förbjudet att demonstrera men i praktiken, sedan övergångsperioden tog sin början, har många mindre och enstaka större demonstrationer kunnat genomföras i Khartoum utan ingripanden. På andra håll i landet har dock militären fortsatt att skingra demonstrationer med våld, i vissa fall med dödlig utgång.

Under president Bashirs tid tog regeringspartiet NCP över den tidigare starka fackföreningsrörelsen. Därmed förhindrades dess möjligheter att agera oberoende för att skydda medlemmarnas intressen. Under de senaste fem åren har det vuxit fram en betydande skugg-fackföreningsrörelse som under proteströrelsen tog på sig en allt större roll som organisatör och samordnare av demonstrationerna. Denna rörelse har fortsatt att spela en viktig roll inom FFC sedan övergångsperioden inleddes.

Religions- och övertygelsefrihet

Under president Bashirs styre garanterade den då gällande interimskonstitutionen religionsfrihet men denna var i praktiken begränsad. Under 2018 förbättrades dock situationen något, bland annat som en följd av internationella påtryckningar.

Tidigare har vissa muslimska minoritetsgrupper stigmatiserats i media och i den allmänna debatten. Deras rätt att utöva sin tro kringkars regelbundet. Detta gällde särskilt de mer liberala riktningarna av islam. Kristna samfund existerar och kan verka, men flera utländska kyrkor och organisationer har tidigare varit nedstängda och tvingats lämna landet. Kristna samfund har även varit utsatta för ekonomiska trakasserier; kyrkor har vräcks och mark och byggnader har beslagtagits på oklara grunder. Det är socialt stigmatiserat att öppet förklara sig vara ateist.

Övergångsregeringens minister för religiösa frågor har uttalat sig för ökad religiös tolerans och har bland annat uppmuntrat judar som tidigare lämnat landet att återvända. Ministern har också lovat att egendom som olagligen tagits från kristna samfund ska återlämnas. Dessutom har han förklarat att regeringen kommer att bekämpa religiös extremism.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Sudan har ratificerat sju av åtta centrala ILO-konventioner. Undantaget är konventionen om föreningsfrihet (nr 87). Tillämpningen har dock varit bristfällig.

Ungdomsarbetslösheten uppgick till 27 procent 2018. Kvinnors deltagande på arbetsmarknaden är lägre än mäns; andelen kvinnor som arbetar uppgick till 24,5 procent samma år. Fackföreningar har spelat en viktig roll i den politiska förändringsprocessen under 2018 och 2019.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Tillgången till och kvaliteten på sjukvården har under många år varierat kraftigt i landet. De senaste årens djupa ekonomiska kris och allmänna instabilitet påverkar läget i negativ riktning. Tidigare relativt moderna och välutrustade sjukhus är inte längre pålitliga vårdinstitutioner. Medellivslängden var enligt Världshälsoorganisationen 67 år för kvinnor och 63 år för män år 2016.

Historiskt har statliga vaccinationskampanjer, genomförda tillsammans med FN, givit ett grundskydd för 90 procent av sudanesiska barn. Det saknas tillförlitlig statistik men de senaste årens ekonomiska kris och turbulens har sannolikt lett till minskade barnvaccinationer. En koleraepidemi tyngde under 2019 ett redan till bristningsgränsen ansatt sjukvårdssystem.

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är tabubelagda frågor i Sudan. Många kvinnor har inte tillgång till någon form av vård under graviditeten eller efter förlossningen även om framsteg har gjorts vad gäller mödra- och barnadödligheten. Barnadödligheten är enligt Världshälsoorganisationen 60 per 1 000 levande födda (2018) medan siffran för mödradödlighet är 320 per 100 000 levande födda (2015). Enligt den konstitutionella deklARATIONEN för

övergångsperioden ska staten tillhandahålla fri hälsovård för mödra- och barnhälsovård.

Förekomsten av barnäktenskap bidrar till den höga nivån vad gäller barna- och mödradödlighet. Abort är tillåtet i Sudan om kvinnans liv är i fara eller om graviditeten är en följd av våldtäkt eller incest.

Rätten till utbildning

Kvaliteten på de offentliga skolorna är mycket låg. Andelen barn som börjar skolan uppgick till 60,4 procent år 2017. Även om grundskoleutbildningen ska vara gratis tilldelas de offentliga skolorna i praktiken inte tillräckligt med medel för att klara sina löpande kostnader. Föräldrar tvingas därmed betala för att hålla skolorna igång och de senaste årens djupa ekonomiska kris har resulterat i att allt fler barn lämnat skolan.

Flickors utbildning värderas generellt lägre än pojkars, men på universiteten studerar numera fler kvinnor än män. Lägst inskrivningsgrad i skolundervisningen har nomadbefolkningen, barn med funktionsnedsättning och barn som befinner sig i konfliktområden eller där naturkatastrofer ofta förekommer. Läskunnigheten hos den vuxna befolkningen uppgår till runt 60 procent.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Stora delar av befolkningen lever i fattigdom och den ekonomiska krisen leder till en ökning av antalet människor som till följd av minskad eller obefintlig försörjningsnivå inte kan tillgodogöra sig en regelbunden matkonsumtion. Stora befolkningsgrupper saknar möjlighet att få sina grundläggande behov tillgodosedda. I spåren av den ekonomiska krisen har allt fler människor behov av humanitärt stöd.

Sudan rankas på plats 167 av 189 länder på FN:s utvecklingsprogram (UNDP) index över mänsklig utveckling för år 2018.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Olika grupper, inklusive kvinnor, unga och invånare som bor i landets periferi har under decennier marginaliserats i Sudan. Kvinnor kan inte till fullo åtnjuta de mänskliga rättigheterna.

Flera lagar diskriminerar kvinnor, till exempel strafflagen från 1991. Bashirperiodens sedlighetspolis riktade ofta in sig på kvinnor och ingrep mot uppfattat olämpligt offentligt beteende eller klädsel. . Sharialagstiftning tillämpas fortfarande och det är osäkert hur eller i vilken omfattning detta är ett område som kommer reformeras.

Enligt den konstitutionella deklarationen för övergångsperioden är kvinnors möjligheter att åtnjuta de mänskliga rättigheterna högt prioriterade; lagar och bestämmelser som begränsar frihet eller diskriminerar medborgare baserat på kön ska upphävas. Vidare ska kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna garanteras och stödjas på alla sociala, politiska och ekonomiska områden. I rättighets- och frihetsstadgan omnämns även bland annat rätten till lika lön och att staten ska bekämpa skadliga traditioner som diskriminerar kvinnor.

Premiärministern har tydligt gett stöd till kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna och inkludering i processer som pågår under övergångsperioden. Justitieministern har även talat öppet om regeringens avsikt att ratificera FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor. Kvinnorörelsen har dock uttryckt missnöje över bristande representation i transitionsprocessen.

Barnets rättigheter

Sudan har ratificerat FN:s barnkonvention men gällande lagstiftning brister på många sätt i genomförandet av konventionens mål och föreskrifter. I praktiken kränks ofta barns rättigheter. Barn är särskilt utsatta i konfliktområdena.

Barnäktenskap är vanligt förekommande. Rekrytering av barnsoldater, som under en kort period varit på nedåtgående, uppskattas åter ha ökat sedan vårens och sommarens händelseförlopp.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Sudans befolkning är multi-etnisk och består av mer än 500 etniska grupper med olika språk och dialekter. Majoriteten av befolkningen är muslimer av arabiskt ursprung och denna grupp har traditionellt dominerat viktigare samhällsfunktioner, regeringsposter och statsförvaltning. Minoritetsspråk och andra kulturer än den statsbärande har länge förtryckts. Sudans nya

premiärminister förklarade tidigt att den nya övergångsregeringen skulle representera hela landet. En av de civila platserna i suveräna rådet tilldelades en koptisk kvinna.

Den konstitutionella deklarationen fastställer att samtliga etniska och kulturella grupper ska ha rätt att fritt åtnjuta och fritt utveckla sin egen kultur, vilket inkluderar rätten att använda sitt språk.

Hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Allmänhetens medvetenhet kring hbtq-frågor är begränsad och det finns en betydande intolerans i samhället mot relationer som inte är heterosexuella. Det finns enstaka lokala organisationer som arbetar med hbtq-frågor men de verkar i det tysta. Homosexualitet är inte kriminaliserat, men däremot sodomi, vilket i praktiken innebär en kriminalisering av homosexuella sexuella relationer. Sodomibestrafas med 100 piskrapp första gången en person fälls och fängelse i högst fem år andra gången. Om personen döms för sodomi en tredje gång är straffet antingen dödsstraff eller livstids fängelse. Det finns inga kända fängelsedomar, men det finns uppgifter om att spöstraff relativt frekvent utdöms. Regeringen har inte gjort några uttalanden om hbtq-personers rättigheter.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Enligt statistik från FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) från juli 2019 finns fler än 1,1 miljoner flyktingar och asylsökande i Sudan. Sydsudanesiser utgör fortsatt den största gruppen registrerade flyktingar, drygt 850 000. Därefter följer gruppen eritreaner (drygt 120 000) och syrier (drygt 90 000). Det finns även ett mindre antal flyktingar från Etiopien, Centralafrikanska republiken, Tchad och Jemen. UNHCR samarbetar med regeringens myndighet *Sudan Commission for Refugees* (COR) i frågor gällande asyl. Utöver flyktingar finns också enligt UNHCR 1,86 miljoner internflyktingar i landet.

Människor flyr fortsatt både från och till Sudan. Landet är även ett transitland för asylsökande och flyktingar som rör sig längs färdvägen norrut från Östafrika genom Libyen till Europa. I februari 2018 antogs en ändring av nationalitetslagen som, om den implementeras, kommer leda till färre statslösa bland gruppen sydsudanesiser i Sudan. Hanteringen av flyktingar skiljer sig åt mellan olika geografiska regioner. Godtyckliga arresteringar av flyktingar förekommer. Den konstitutionella deklaration innehåller skrivningar om att flyktingars och internflyktingars rättigheter ska garanteras.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Det saknades tidigare lagskydd mot diskriminering på grund av funktionsnedsättning, även om människor med funktionsnedsättning enligt lagen ska ges samma rätt som övriga medborgare till bland annat utbildning. I praktiken finns endast begränsad hjälp att få och i takt med att Sudans ekonomi försämrats har gruppen som blivit mer utsatt. Den konstitutionella deklARATIONEN garanterar att personer med funktionsnedsättningar ska åtnjuta alla rättigheter och friheter som fastställs i deklARATIONEN utan diskriminering. Staten ska vidare tillhandahålla säker och lämplig utbildning och arbetsmöjligheter och garantera deras fulla deltagande i samhället.

VII. EXEMPEL PÅ SVENSKT OCH INTERNATIONELLT ARBETE RÖRANDE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, DEMOKRATI OCH RÄTTSSTATENS PRINCIPER I SUDAN

Regeringens demokratiseringsarbete, som går ut på att Sverige i alla sammanhang ska stå upp för demokratiska principer, arbeta för att stärka demokratin och uttrycka kritik när den brister, genomförs också i Sudan. Sverige har länge verkat för en fredlig och hållbar utveckling i Sudan, genom politisk dialog och utvecklingssamarbete. Sveriges strategi för utvecklingssamarbete med Sudan för åren 2018–2022, syftar till att stärka stödet för en god ekonomisk utveckling och hållbar fred i Sudan. Strategin stödjer också de mänskliga rättigheterna och demokratin. På grund av det förändrade politiska läget finns ökade möjligheter att arbeta med offentliga institutioner på nationell, regional och lokal nivå, i tillägg till som tidigare på gräsrotsnivå. Sverige är särskilt aktivt vad gäller ungdomars deltagande och kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Sverige verkar för att ökad jämställdhet ska vara en integrerad del i övergångsprocessen både vad gäller lagstiftning och annat normativt arbete.

Regeringen slöt i september 2019 en överenskommelse med FN om att låta FN:s högkommissariat för de mänskliga rättigheterna (OHCHR) öppna ett kontor i huvudstaden Khartoum och regionkontor i fem delstater, bland annat Darfur. Kontoret ska ha mandat att övervaka och rapportera om situationen för de mänskliga rättigheterna i landet samt tillhandahålla tekniskt stöd.

Sudan är aktivt i FN:s universella granskningsmekanism (UPR). Senast Sudan granskades var 2016. Sverige gav Sudan tre rekommendationer. Sudan noterade Sveriges rekommendation om att ratificera FN:s konvention om

avskaffandet av all slags diskriminering mot kvinnor men accepterade rekommendationerna om att implementera *Human Trafficking Act* från 2014 och att vidta nödvändiga åtgärder för att humanitära organisationer ska få obehindrad tillgång till civila som är i behov av assistans i Darfur, Blå Nilen och Södra Kordofan.

VIII. RATIFICERING AV CENTRALA KONVENTIONER OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (*International Covenant on Civil and Political Rights*, ICCPR) ratificerades år 1986. Sudan är inte part till det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*, ICESCR) ratificerades år 1986. Sudan är inte part till det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (*International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination*, ICERD) ratificerades år 1977.

Sudan är inte part till konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering mot kvinnor (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*, CEDAW) och det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, (*Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*, CAT) undertecknades år 1986 men har inte ratificerats. Sudan är inte part till det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr.

Konventionen om barnets rättigheter (*Convention on the Rights of the Child*, CRC) ratificerades år 1990. Det fakultativa protokollet om barns indragning av barn i väpnade konflikter och det fakultativa protokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2005 respektive år 2004.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (*Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, CRPD) ratificerades år 2009.

Sudan är inte part till internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (*International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance*, ICED).

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning (*Convention Relating to the Status of Refugees, 1951 Refugee Convention*) och det tillhörande protokollet ratificerades år 1974.

Sudan är inte part till romstadgan för internationella brottmålsdomstolen (*Rome Statute of the International Criminal Court*).

Regionala instrument

Afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter (*African Charter on Human and Peoples Rights*, ACHPR) ratificerades år 1986. Tilläggsprotokollet om kvinnors rättigheter undertecknades år 2008 men har inte ratificerats.

Arabiska stadgan om mänskliga rättigheter (*Arab Charter on Human Rights*, ACHR) undertecknades år 2005 men har inte ratificerats.